

הלכה למעשה

פסקי הלכה מימי שביתת הרופאים בבית החולים שערי צדק

שביתת הרופאים שנמשכה כ-4 חודשים בשנה שעברה עוררה שאלות הלכתיות רבות וקשות. רופאים בני תורה ושומרי מצוות עמדו לפני הכרעות מצפוניות אישיות בהתאם להשקפת עולמם התורנית. במקומות רבים הורגש חוסר במסגרת הלכתית מוסמכת אשר ניתן ללכת בה בעיות רפואיות-הלכתיות אקטואליות.

במרכז הרפואי "שערי צדק", האמון על הנהגה הלכתית לאור הכרעותיהם של פוסקי הדור, בא הדבר לידי ביטוי בשלבים הקריטיים של שביתת הרופאים. כזכור השביתה עברה ששה שלבים:

שלב 1: עבודה בבתי החולים כרגיל פרט לגביית סכום של 600 שקל מהפונים למרפאות.

שלב 2: נטישה חלקית של הרופאים את בתי החולים ופתיחת מוקדים רפואיים במקום מרפאות בתי החולים, כשמחלקות בבתי החולים המשיכו לתפקד פחות או יותר.

שלב 3: שלב "הנטישה הגדולה" בו נטשו כמעט כל הרופאים², את בתי החולים ונסעו במאורגן ליעדים "בלתי ידועים", בעיקר בצפון הארץ ("הטיולים בגליל" ו"השיט בכנרת")³.

שלב 4: הפעלה חלקית של בתי החולים והמשך הפעילות במוקדים.

שלב 5: שביתת הרעב של הרופאים, שהחלה בביה"ח סורוקה בבאר שבע והתפשטה בהדרגה בקרב אחוז גבוה מאד של רופאי בתי החולים ככל הארץ.

שלב 6: המשך שביתת הרעב בין הודעת הממשלה על הסכמה עקרונית להעברת הנושא לבוררות לבין חתימת ההסכם בין ההסתדרות הרפואית והממשלה⁴.

1. עם קבלת פסק דין משופט שלום שאסר גביית כסף בבתי החולים.
2. פרט לרופאים בשירות צבאי סדיר + מספר קטן של רופאים תורנים למקרי חירום.
3. שלב זה נסתיים תוך שלושה ימים בהסכם זמני עם הממשלה עקב האיום (שהוצא אל הפועל ובוטל) בהוצאת צווי ריתוק. ע"פ ההסכם המשיכו הרופאים לעבוד בבתי החולים במתכונת מצומצמת תוך כדי המשך הפעלת המוקדים.
4. שלב זה נמשך פחות מיומיים.

כל אחד מן השלבים מעורר שאלות הלכתיות מעניינות, הן על התנהגותה של הממשלה והן על חובתם של הרופאים. אולם בשני שלבים הוחמר מצב הסכנה של החולים: א. בשלב הנטישה (שלב 3); ב. בשלב שביתת הרעב (שלבים 5, 6).
אנו מביאים פסקי הלכה שנתקבלו במרכז הרפואי "שערי צדק"⁵ בשני המצבים החמורים הללו, ואשר שינו לטובה את מצבם של החולים המאושפזים במחלקות בית החולים.

שלב הנטישה הגדולה (שלב 3)

שלב זה החל ביום ראשון, י' בסיון תשמ"ג (22.5.83). בו כיום ניתן פסק הלכה מאת הגאונים הרב יצחק יעקב וייס והרב שלמה זלמן אויערבך שליט"א, והועבר מידית להנהלת בית החולים ולכל רופאי המרכז הרפואי.

RABBI I. J. WEISS

CHIEF RABBI
OF JERUSALEM

JERUSALEM, BECHOV YEMAHAYU 22

יצחק יעקב ווייס

רב ואב"ד
לכל מקהלות האשכנזים מעוזק ירושלים ותוב"א
מדיס שרית מנחת יצחק
ירושלים, רחוב יעקב 22

י' סיון תשמ"ג
ב"ה, ירושלים.

לכבוד הנהלת בית החולים שערי צדק ורופאי-הי"ו.

היות ושמענו כי יש רופאים שנשטו את עבודתם בבית החולים ועזבו את חולייהם ומצב נוכחות הרופאים בביה"ח היא אפילו למטה מהרגיל ביום שבת קודש ואשר הוא לכל הפחות הנצרך להצלת נפשות ופקוח נפש המוחר אפילו בשבת קודש ועל פי הלכה המפורשת בשלחן ערוך (יו"ד סי' של"ו סי' א')
" הרופא המונע עצמו לרפאות הרי זה שופך דמים "
לכן החיוב מוטל עליכם להשתדל שתייה נוכחות הרופאים בביה"ח לא פחות מאשר ביום שבת קודש ועל כל הרופאים החיוב לקיים את האמור לעיל.
אבקשם להעביר הוראתנו זו לכל רופאי ביה"ח.

בברכת רפואה שלימה לכל חולי ישראל
י"ג י"ג י"ג י"ג י"ג י"ג י"ג י"ג י"ג י"ג
י"ג י"ג י"ג י"ג י"ג י"ג י"ג י"ג י"ג י"ג

ניתן להבחין בקו ברור המפריד בין האיסור הכרוך לבין הספק (או ההיתר) בשביתת רופאים ע"פ פסק זה. גבול זה הינו המצב הרגיל ביום שבת קודש. מתוך הדברים מודגש שהאיסור החמור שבנטישת בתי החולים נבע מכך ש"מצב נוכחות הרופאים

5. פסקים אלו הועברו אישית לידיעת כל הרופאים ופורסמו בלוחות המודעות של המרכז הרפואי.

בבתי החולים הוא אפילו למטה מהרגיל ביום שבת קודש ואשר הוא לכל הפחות הנצרך להצלת נפשות ופקוח נפש⁶.

שלב שביתת הרעב (שלב 5)

כמעט חודש מאוחר יותר החלה שביתת הרעב בבית החולים סורוקה, והתפשטה כאש בשדה קוצים בקרב רופאי בתי החולים בכל הארץ. היה ברור שתוך זמן קצר תחל התמוטטות של מערכת הרפואית בבתי החולים עקב חולשה פיזית של הרופאים השוכתים, התמוטטות אשר עלולה לסכן באופן חמור חיי חולים. בתאריך ח' בתמוז נשלחה בדחיפות תשובה הלכתית בנושא שביתת הרעב, ואף היא הועברה לרופאי המרכז הרפואי.

RABBI I. J. WEISS

CHIEF RABBI
OF JERUSALEM

JERUSALEM, NECHOV YEMHAVARU 20

י צ ח ק י ע ק ב ו ו י י ס

ר ב ו א ב ך ך
לכל מקהלות האשכנזים מע"ה"ק ירושלם תובב"א
מז"ט סו"ת מנחת יצחק
ירושלים, רחוב ישעיהו 20

ב"ה, ירושלים, ח' המנוח תשמ"א

לכבוד
פרופ' רוזין הי"ד
מנהל בית החולים "שערי צדק"
ירושלים.

פרופסור נכבד,

היות ושמענו כי יש רופאים אשר בדעתם לערוך שביתת רעב, הננו באנו לומר כי על פי התורה אין לאדם רשות לעשות שום פעולה אשר יכולה להביאו לידי נזק אישי כמו הרעבה חלקית כאשר מדובר על זמן ממושך, שבביל חוספת שכר כפי הנאמר: "אסור לאדם לחבול בין בעצמו בין בחבירו" (רמב"ם הל' חובל ומזיק פ"ה ה"א)

ובדאי הרופא העושה כן ומחליש עצמו ולא יוכל לפעול ולרפאות כראוי, בנוסף על הנ"ל יש בזה ג"כ משום הדין של: "הרופא המונע עצמו מלרפאות הרי זה שופך דמים" (שו"ע יו"ד סי' של"ו)

החיוב שלא להמנע עצמו מלרפאות הוא גם כשהרופא נדרש לכך מחמת שחבירו עשו שלא כהלכה.

אבקשם להעביר הוראתינו זו לכל רופאי בית-החולים.

בברכה רפואה שלימה לכל חולי ישראל .

יצחק יעקב ווייס
הרב אב"ד פת"ק

6. אין בפסק התייחסות לצדקת תביעות הרופאים או להמשך השביתה במתכונת המצומצמת בשלבים 2 ו-4, ואין ספק שעצם התערבותם המיידית של הפוסקים שליט"א באה אך ורק כתוצאה ממצב פיקוח הנפש המידי שנוצר.

הרוב הגדול של רופאי המרכז הרפואי צייט כמובן לפסק ההלכתי המוסמך, ולכן סבלם של המאושפדים במרכז הרפואי "שערי צדק" המשיך להיות מינימלי. על אף הציות לפסק ההלכה האוסר על הרופאים לשבות רעב, לא נפסקה התמיכה של רופאי "שערי צדק" כתביעות לתנאי עבודה הולמים לרופאי ההסתדרות הרפואית⁷. כדי להדגיש עובדה זו נשלח מברק⁸ להסתדרות הרפואית בו מודיעים רופאי המרכז הרפואי "שער צדק":

1. הרופאים המנועים עפ"י ההלכה מלהשתתף בפועל בשביתת הרעב, ממשיכים להזדהות עם דרישות השוכתים ומוחים בתוקף על הסחבת הנמשכת מטעם המעסיקים, לנוכח המצב המזועזע.
2. אנו קוראים לסיום מידי של המו"מ תוך כיבוד הסכמים שהוגשו ומינוי בורר מוסכם לגבי הסעיפים השנויים במחלוקת.
3. עד לסיום השביתה ימשיכו רופאי שערי צדק, כולל שובתי הרעב, לעשות כל מאמץ כדי לטפל בכל מקרה של פקוח נפש שיגיע לשערי ביה"ח.

השלב האחרון (שלב 6) – טו-טז בתמוז תשמ"ג

בשלב הקצר והאחרון נתפרסם בבתי חולים רבים פסק הלכה של הרבנים הראשיים לישראל, גם במרכז הרפואי "שערי צדק" פורסם פסק הלכה זה:

ה ל כ ה

למשלחת הרופאים שָׁנּוּ לרבנים הראשיים לישראל לדעת פסק הלכה בענין שביתה הרופאים, ופסקנו להם שאם התביעה שלהם היא למסור סכסוך זה לבוררות, יש כזה מן הצדק בתפסקת הספול בחולים מסויימים. הואיל ועכשיו המעבידים מסכימים למסור את הסכסוך הכפלי לבוררות מוסכמת, יש איסור חמור לרופאים להפסיק את הטיפול הרפואי לחולים הנזקקים לעזרתם וההיתר הקודם אינו קיים.

על כן חייבים כל הרופאים להפסיק שביחתם כולל שביחת הרעב ולחזור לעבודה מיד ולא יעברו על הלאו "לא תעמוד על דם רעו".

הרבנים הראשיים נפגשו עם ראש הממשלה כשהתחילה שביחת הרעב ובקשו ממנו לפעול בכיוון זה בכל יכולתו ונענו ברצון

תבורכו מפי עליון שתוכלו לעבוד עבודתכם בשקט ובשלוח לחת מזר לחולים וטעד לנחשלים ויקויים בכל עם ישראל הפסוק: "ישלח דברו וירפאם וימלט משחיתותם".

מדרש אליהו
ראשון לציון הרב תראשי
לישראל

אברהם כהנא שפיא
הרב הראשי לישראל.

זמן קצר אח"כ נסתיימה השביתה, הרופאים שבו לעבודה מלאה בבתי החולים, ואז החלו עולות השאלות הנוקבות, שבחלקן הודחקו בימי השביתה הסוערים. בחלק משאלות אלה נדון במקום אחר⁹.

7. ראה הערה 6. וראה להלן.
8. בתאריך ט"ו בתמוז תשמ"ג (26.6.83).
9. מתוך דברי הרבנים הראשיים משמע שרק הסכמתם של המעסיקים לבוררות היא סיבת איסור השביתה מכאן ולהבא, ועד עתה היתה השביתה בהיתר. וראה להלן — הרב שלמה גורן — "שביתת הרופאים לאור ההלכה", עמ' 41-54, ובמאמרו של הרב י. זילברשטיין לעיל עמ' 29-29.